

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2014-02-11 Dnr UFV 2014/121

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
S:t Olofsgatan 10 B

Handläggare:
Mattias Bolkéus Blom, FD

Telefon:
018-471 18 91

www.uu.se

mattias.blom@uadm.uu.se

UTRIKESDEPARTEMENTET

**Angående remiss av regeringens biståndspolitiska plattform
(UF 2014/4543/USTYR)**

Uppsala universitet har anmodats att yttra sig över rubricerad remiss. Bifogat yttrande har utarbetats av utbildningsledare Mattias Bolkéus Blom efter samråd med programdirektör Peter Sundin, International Science Programme, professor Stefan Swartling Peterson, Institutionen för kvinnors och barns hälsa och professor Sten Widmalm, Statsvetenskapliga institutionen, samtliga vid Uppsala universitet. Uppsala universitet överlämnar härmed sitt yttrande.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av ställföreträdande universitetsdirektör Kerstin Jacobsson, efter föredragning av utbildningsledare Mattias Bolkéus Blom. Närvarande därutöver var Uppsala studentkårs ordförande Fredrik Pettersson.

Eva Åkesson

Mattias Bolkéus Blom

UPPSALA
UNIVERSITET

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
S:t Olofsgatan 10 B

Handläggare:
Mattias Bolkéus Blom, FD

Telefon:
018-471 18 91

www.uu.se

mattias.blom@uadm.uu.se

Beredning med:
Peter Sundin, International
Science Programme,
Stefan Swartling Peterson
Inst. för kvinnors och barns
hälsa,
Sten Widmalm
Statsvetenskapliga inst.

YTTRANDE

2014-02-11 Dnr UFV 2014/121

UTRIKESDEPARTEMENTET

Yttrande angående remiss av regeringens biståndspolitiska plattform (UF 2014/4543/USTYR)

Sammanfattning

Uppsala universitet menar att regeringens skrivelse förtjänstfullt och tydligt pekar ut delmål för det svenska biståndet, där jämställdhetsaspekten betonas tillsammans med demokrati, mänskliga rättigheter, miljö och klimat. Universitet vill också ställa sig bakom den tydligt fastställda biståndsramen.

Uppsala universitet vill understryka betydelsen av samordnade forsknings- och utbildningsinsatser inom biståndsverksamheten samt behovet av bilaterala forskningsinsatser för att möta gemensamma globala hot som t ex antibiotikaresistens.

Universitetet vill vidare betona vikten av breda forskningsperspektiv på biståndet, vilket inkluderar kunskapsöverföring och samordning mellan naturvetenskap, teknik, medicin, samhällsvetenskap och humaniora.

Därtill anser Uppsala universitet att det finns anledning att se över finansieringsformer och uppdrag för samordning av vetenskaplig och akademisk utbildning inom ramen för biståndsverksamheten, t ex för verksamheter som International Science Programme och SWEDESD.

Slutligen vill Uppsala universitet peka på risken för omfattande utvärderingsverksamhet och tillstyrker därför regeringens ambition att sträva efter minskad rapporteringsbörda på biståndsförvaltningen och det svenska biståndets genomförare.

Övergripande generella synpunkter

Uppsala universitet vill särskilt understryka vikten av bilaterala biståndssatsningar inom området högre utbildning och forskning. Sådana satsningar kräver att biståndsländer ges möjligheter att bygga upp och underhålla aktuella kunskapsresurser inom basvetenskaper som matematik, fysik, kemi och biologi, men

också kunskaper och förutsättningar att tillämpa moderna jordbruksmetoder (inklusive insikter i miljöeffekter, molekylärbiologiska aspekter osv), om hydrologisk och meteorologisk modellering, om energimaterial och energiöverföring, om antibiotikaresistens och diagnostik med datoriserade expertsystem, samt förtrogenhet med datasystem, datornät och databanker. Frågor som rör fred, demokrati och rättvisa genomsyrar den biståndspolitiska plattformen på ett förtjänstfullt sätt. Den ger också en mångdimensionell syn på fattigdomsproblematiken, vilket dock kräver andra perspektiv och analyser där humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning bör beredas utrymme i biståndsverksamheten, såväl i framtagande av underlag som i implementering och kunskapsöverföring, något som ytterligare borde kunna framgå av skrivelsen.

Samordnade nationella och bilaterala forskningsinsatser

Samordnade nationella insatser från svenska lärosäten kan bidra till att bygga upp såväl inhemska forskningskompetens som expertkunskap inom teknikutveckling i biståndsländer. Regeringens skrivelse saknar i vissa delmål en tydlig vision för hur forskning, vilken anses vara essentiell i svenska och europeiska sammanhang, skall bidra till att lösa de utpekade problemen, vilka till del handlar om implementering av känd kunskap. Gemensam forskningsverksamhet som den beskrivs i 5.2.6. är en utmärkt ansats. Uppsala universitet vill här dock understryka vikten av att långsiktigt säkra den vetenskapliga expertisen och resursbasen vid svenska lärosäten för att dessa även framgent effektivt ska kunna bidra till en hållbar biståndsverksamhet inriktad på utveckling av forskning och vetenskaplig samverkan. Ett omfattande samarbete med civilsamhällets aktörer är förvisso nödvändigt för effektiva biståndsinsatser, men områdesövergripande vetenskaplig kompetens vid svenska lärosäten kan aldrig ersättas av andra aktörer. I stycket 6.1 andra stycket står att kunskap från forskning om bistånd "kan" användas som en grund för att fatta väl underbyggda beslut om biståndets fortsatta inriktning. Det är universitetets mening att detta bör formuleras om till "bör användas som grund".

Uppsala universitet vill vidare betona vikten av samordning mellan aktörer från olika sektorer – men också *inom* sektorer – för att mest effektivt uppnå synergieffekter, inte minst när det gäller biståndsfinansiering. Härvidlag bör t ex frågan om samordning av medel inom skilda offentliga sektorer hanteras. De senaste årens förändringar vad gäller Sveriges bidrag till forskning och kapacitetsuppbyggnad för forskning i låginkomstländer, särskilt Afrika, medför krav på ökad medverkan från svenska högskolor. International Science Programme (ISP) fyller här en viktig funktion, inte bara för Uppsala universitet, utan också som akademisk koordinator för många svenska universitet och högskolor i relation till kapacitetsuppbyggnad i Afrika. Uppsala universitets verksamhet vid ISP ligger därför till stor del utöver det som kan förväntas inom ramen för utgiftsområde 16 ”Utbildning och universitetsforskning”, eller som kan anses vara rimligt inom ramen för den så kallade tredje uppgiften. Det är inte orimligt att ISP får långsiktig finansiering ur biståndsbudgeten tillsammans med ett tydligt uppdrag att stödja svenska universitet och högskolor, som deltar i biståndsfinansierade samarbeten med utvecklingsländer, t ex inom Sidas bilaterala program. En övergripande funktion av sådant slag, även inom andra vetenskapsområden, kan bidra till främjande och utveckling av regional samverkan, till fördel för biståndsländerna. SWEDES:s verksamhet vid Uppsala universitet, Campus Gotland, som internationell och strategisk institution för kapacitetsutveckling inom kunskapsområdet lärande för hållbar utveckling, är en sådan funktion som bör nämnas i sammanhanget.

Biståndets former och målhierarkier

Uppsala universitet instämmer i skrivelsens formulering att investeringar i utbildning är av fundamental betydelse för fattigdomsminskning (Delmål 2, ssk 5.2.1). Tillgång till utbildning är av central betydelse när det gäller att skapa förutsättningar för att förbättra individens levnadsvillkor. Uppsala universitet vill understryka vikten av att på nationell, regional och individuell nivå genom bistånd öka möjligheterna att erbjuda utbildning, men också att genom bilateralt bistånd ge nationella och regionala aktörer möjligheten att öka förmågan att ta fram ny kunskap som leder till tekniska lösningar och innovationer som förbättrar möjligheterna att tillgodose centrala behov vad gäller föda, vatten- och energitillgångar och hälsa, men även för att utveckla verksamhet och processer som syftar till att säkra demokratiutveckling och konflikthantering. Detta förutsätter samordning mellan skilda vetenskapsområden, inkluderande samhällsvetenskap och humaniora.

Under 7.1.5 betonas att biståndet till "största delen utgörs" av "gåvor". Uppsala universitet anser att formuleringen är olycklig och kan sprida uppfattningen att regeringen och svenska folket främst ser biståndspolitiken som motiverad av föråldrade föreställningar om de fattiga ländernas tillstånd. Bakgrunden till fattigdom är i stor utsträckning effekter av kolonialism och exploatering av naturresurser i svaga stater i modern tid. Biståndet bör hellre beskrivas som ett slags solidaritetshandling genom vilken rådande och historiska obalanser kan utjämnas och därtill i termer av upphöjt egenintresse, i frågor som rör t ex antibiotikaresistens. Benämningen "gåva" är dessutom olämpligt eftersom svenskt bistånd i vart fall delvis syftar till att skapa fördelaktiga handelsrelationer för Sverige och sålunda kan ses som en slags investering.

Regeringens ambitioner att genom den aktuella plattformen renodla biståndsmålen och implementera bistånd med ambitiösa målsättningar är lovvärda. Emellertid har målstyrning av ett diversifierat bistånd över tid inte visat sig vara ett alltigenom effektivt sätt att bedriva biståndspolitik. Anledningen till detta är relaterad till en utvärderingsproblematik som berörs nedan. En alltför noggrann resultatstyrning riskerar att sätta mottagarperspektivet på undantag om detaljmålen i allt bestäms av biståndets avsändare.

Den starka betoningen på målhierarki är förståelig, men skrivelsen presenterar ingen tydlig idé om hur denna hierarki ska behandlas i praktiken. När ges ett mål företräde över ett annat? Det är följaktligen oklart av den aktuella skrivelsen hur de sex delmålen ska samordnas och fås att interagera. I praktiken finns förstås komplexa samband och underliggande orsaker mellan de biståndsområden som skrivelsen identifierar. Uppsala universitet menar att det även i detta avseende krävs en omfattande integration av humanistiska och samhällsvetenskapliga perspektiv för att bäst implementera t ex naturvetenskapligt/tekniskt, hälsorelaterat och innovationsrelaterat bistånd.

Effektiv uppföljning, utvärdering och analys

Uppsala universitet anser avslutningsvis att även om effektiv uppföljning, utvärdering och analys är självklara och nödvändiga styrinstrument så får inte biståndsförvaltningens arbete med att etablera och underhålla utvärderingsmekanismer *i sig* riskera att dränera systemet på resurser. Uppsala universitet menar att ambitionen, som den formuleras under punkten 7.1.3, "[r]egeringen strävar efter att minska rapporteringsbördan på biståndsförvaltningen och det svenska biståndets genomförare", är

lovvärd, men motsägs delvis av det starka fokus på resultat och uppföljning, som t ex uttrycks under rubriken 6.1.

Resultatstyrning riskerar, tillsammans med en omfattande utvärderingsapparat för biståndet, att leda till att kunskapsnivåer och beställarkompetensen hos t ex Sida urholkas. Universitetet menar att ett riktat bistånd för att stärka fattiga länders förmåga att själva ta fram, tillhandahålla och analysera relevant statistik, som skrivelsen också framhåller, t ex under rubriken 6.1, är av godo och långsiktigt hållbart. Svenska myndigheter och lärosäten torde härvidlag kunna bidra med nödvändiga kunskaper och omfattande erfarenheter.